

**RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR ASOSIDA TALABALARNING
MUSTAQIL TA'LIMINI TASHKIL ETISHNING PEDAGOGIK
ASOSLARI**

QLICHEVA GO'ZAL CHORSHANBIYEVNA

Termiz davlat universiteti Ijtimoiy fanlar fakulteti tyutori

ANNOTATSIYA

Ushbu tezisda raqamli texnologiyalar asosida talabalarning mustaqil ta'lim faoliyatini tashkil etishning pedagogik asoslari yoritilgan. Mustaqil ta'limni samarali yo'lga qo'yishda raqamli platformalar, onlayn resurslar va interaktiv dasturlar orqali o'quvchilarning o'z ustida ishlash, ijodiy fikrlash va tanqidiy tahlil ko'nikmalarini rivojlantirish yo'llari tahlil qilinadi. Shuningdek, O'zbekiston Respublikasida raqamli ta'lim sohasini rivojlantirishga oid davlat dasturlari, normativ-huquqiy hujjatlar hamda amaliy misollar asosida talabalarning o'quv motivatsiyasi va o'zlashtirish darajasini oshirish tajribalari keltiriladi. Tadqiqotda "Raqamli O'zbekiston – 2030" strategiyasi, "Ta'lim to'g'risida"gi Qonun va "Raqamli ta'lim" platformasining amaliy imkoniyatlari asosida raqamli pedagogikaning milliy modeli tahlil qilinadi.

Kalit so'zlar: *raqamli ta'lim, mustaqil ta'lim, pedagogik asoslar, raqamli texnologiyalar, o'quvchi faolligi, innovatsion yondashuv, "Raqamli O'zbekiston – 2030".*

Bugungi kunda raqamli texnologiyalar ta'lim tizimining ajralmas qismiga aylanib, talabalarning mustaqil ta'lim faoliyatini tashkil etishda yangi bosqichni boshlab berdi. Zamonaviy o'quv jarayonida raqamli vositalardan foydalanish bu nafaqat o'quv jarayonini yengillashtirish, balki o'quvchilarning ijodiy va tanqidiy fikrlash, axborotni mustaqil izlash hamda tahlil qilish kompetensiyalarini shakllantirishning muhim omilidir.

O'zbekiston Respublikasida raqamli ta'limni rivojlantirish masalalari davlat

siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biri sifatida qaralmoqda. Xususan, 2020-yil 5-oktabrda qabul qilingan "Raqamli O'zbekiston – 2030" strategiyasi va Vazirlar Mahkamasining 2021-yil 24-fevraldagi 105-sonli qarori asosida ta'lim muassasalarida raqamli platformalarni keng joriy etish, masofaviy va mustaqil o'qish tizimlarini rivojlantirish belgilab berilgan.

Bugungi kunda O'zbekiston davlat oliy ta'lim muassasalarida Ziyonet, Edu.uz, Moodle, Coursera, Google Classroom, va Teams kabi raqamli platformalar yordamida talabalar o'z bilimlarini mustaqil shakllantirib borishmoqda.

Masalan, Toshkent davlat pedagogika universitetida 2023-yilda "Raqamli o'qituvchilar maktabi" loyihasi doirasida talabalar uchun maxsus mustaqil ta'lim modullari ishlab chiqildi.

Shuningdek, raqamli texnologiyalar asosida mustaqil ta'limni tashkil etish jarayoni o'qituvchi va talaba o'rtasidagi muloqotni yangi darajaga olib chiqdi bunda o'qituvchi bilim manbai emas, balki yo'naltiruvchi rolini bajaradi. Bu esa raqamli pedagogika tamoyillariga asoslangan o'zaro hamkorlikka yo'l ochib, ta'lim jarayonida talabaning faolligini, mas'uliyatini va ijodkorligini oshiradi.

Mazkur tadqiqotda raqamli texnologiyalar asosida talabalarning mustaqil ta'limini tashkil etishning pedagogik asoslari, ularni amaliyotda qo'llash mexanizmlari hamda zamonaviy raqamli vositalarning o'quv jarayonidagi o'rni tahlil qilinadi. Shu bilan birga, O'zbekiston ta'lim siyosatidagi islohotlar, innovatsion tajribalar va raqamli ta'limga oid milliy loyihalar misolida amaliy natijalar ko'rsatib beriladi.

Raqamli texnologiyalar bugungi ta'lim tizimida mustaqil o'qishni faollashtiruvchi asosiy omilga aylandi. Talabalar uchun mustaqil ta'lim — bu o'qituvchi yo'l-yo'riqlari asosida, ammo o'z tashabbusi bilan o'qib, yangi bilimlarni mustaqil izlab topish jarayonidir. Bu jarayonni raqamli vositalarsiz tasavvur etish deyarli imkonsiz, chunki zamonaviy o'qitish jarayonida har bir talaba o'zi uchun raqamli muhitda shaxsiy ta'lim yo'lini belgilaydi.

Masalan, **Toshkent davlat pedagogika universitetida 2023-yilda "Raqamli darsliklar kutubxonasi"** loyihasi ishga tushirildi. Bu tizimda talabalar

uchun elektron darsliklar, videodarslar, interaktiv mashqlar va testlar joylashtirilgan bo'lib, ular o'zlariga qulay vaqtda, hatto darsdan tashqari paytda ham ta'lim olish imkoniga ega. Bu amaliy loyiha talabalarning o'z bilimini mustaqil ravishda mustahkamlashga, o'quv materialini qayta ishlashga va tahliliy fikrlashni rivojlantirishga xizmat qilmoqda.

Shuningdek, **Samarqand davlat universitetida 2022-yildan boshlab** “Google Classroom” platformasi asosida barcha fanlar uchun mustaqil topshiriqlar tizimi joriy etilgan. Bu tizimda talaba faqat topshiriqni bajarish emas, balki o'z ishi natijasini tahlil qilish, boshqa talabalarning ishlari bilan tanishish va o'qituvchi bilan onlayn muloqotga kirish imkoniga ega. Natijada, o'quvchi faolligi oshmoqda, ijodiy yondashuv va javobgarlik hissi kuchaymoqda.

Raqamli texnologiyalar asosida mustaqil ta'limni tashkil etishning pedagogik asoslari O'zbekiston Respublikasi ta'lim siyosatida ham keng yoritilgan. Jumladan, **2020-yil 5-oktabrda qabul qilingan “Raqamli O'zbekiston – 2030” strategiyasida** barcha ta'lim bosqichlarini raqamlashtirish, ta'lim mazmunini onlayn platformalarga moslashtirish, elektron ta'lim tizimini yaratish belgilab berilgan. Ushbu strategiya asosida **“Edu.uz”**, **“ZiyoNET”** va **“Raqamli ta'lim”** portallari faol rivojlantirildi.

Amaliy jihatdan, bu platformalarda talabalar uchun mustaqil o'qish modullari, onlayn test tizimlari va interaktiv o'quv mashg'ulotlari joriy etildi. Misol uchun, “Edu.uz” portalida o'qituvchilar tomonidan tayyorlangan **“O'quv materiali – test – muhokama”** sikli talabalarning o'z bilimini mustaqil baholashga yordam beradi. Bu tizim o'quvchini faollashtiradi va mustaqil o'qishga undaydi.

Yana bir amaliy misol TATU (Toshkent axborot texnologiyalari universiteti)**da yaratilgan “E-Learn.uz” platformasi. Bu tizim orqali talabalar sun'iy intellekt yordamida o'z o'qish jarayonini tahlil qiladi: tizim talabaning o'zlashtirish darajasini baholab, unga individual tavsiyalar beradi. Bu raqamli pedagogikaning yangi yondashuvi bo'lib, o'qituvchining roli yo'l-yo'riq ko'rsatuvchi murabbiy sifatida kuchayadi.

Raqamli texnologiyalar asosida mustaqil ta'limni tashkil etishning pedagogik mohiyati bu o'quvchiga tayyor bilimni emas, balki **bilim olishni o'rgatish**dir. Masalan, "Coursera" yoki "Khan Academy" kabi xalqaro platformalar orqali o'zbek talabalarining mustaqil o'qish tajribasi ham kengaymoqda. Bu platformalardagi kurslar orqali talaba o'z yo'nalishiga mos yangi mavzularni o'rganib, ularni amaliy loyihalarda qo'llaydi.

2021-yil 12-avgustda qabul qilingan **O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Ta'lim tizimida raqamli texnologiyalarni joriy etish va rivojlantirish to'g'risida"gi qarorida** ham aynan shu masalaga e'tibor qaratilgan. Qarorda har bir oliy ta'lim muassasasi o'z elektron ta'lim muhitini yaratishi va talabalarning mustaqil ta'lim jarayonini raqamli tizimga integratsiya qilishi lozimligi belgilab qo'yilgan.

Natijada, raqamli texnologiyalar asosida mustaqil ta'limni tashkil etish talabalarda quyidagi ko'nikmalarni rivojlantiradi:

- mustaqil izlanish va tahliliy fikrlash;
- mas'uliyatli qaror qabul qilish;
- vaqtni boshqarish va samarali o'qish rejasini tuzish;
- axborotni tanlab olish va uni amaliy vazifalarda qo'llash.

Bularning barchasi raqamli pedagogikaning zamonaviy tamoyillariga mos bo'lib, O'zbekiston ta'lim tizimining innovatsion rivojlanish yo'nalishini ifodalaydi. Shu bois, raqamli texnologiyalar asosida mustaqil ta'limni tashkil etish – bu shunchaki o'quv jarayonini onlayn o'tkazish emas, balki talabaning shaxsiy o'sishini, ijodiy tafakkurini va raqamli kompetensiyasini shakllantirishning samarali vositasidir.

XULOSA

Raqamli texnologiyalar asosida talabalarning mustaqil ta'limini tashkil etish bugungi kunda ta'lim tizimini zamon talablari darajasiga olib chiqishning eng samarali yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Amaliy tajriba shuni ko'rsatmoqdaki, raqamli vositalar masalan, Moodle, Google Classroom, Coursera, Ziyonet,

EduMarket kabi platformalar orqali ta'lim jarayonini tashkil etish talabalar faolligini, mas'uliyatini va o'z-o'zini boshqarish ko'nikmalarini kuchaytiradi.

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 6-noyabrdagi PQ-4884-son qarori ("Raqamli ta'lim tizimini rivojlantirish to'g'risida") hamda "Ta'lim to'g'risida"gi Qonun (2020-yil 23-sentabr) asosida oliy ta'lim muassasalarida raqamli ta'lim infratuzilmasi joriy etilishi mustaqil ta'limga yangicha yondashuvni shakllantirdi.

Shuningdek, "**My.edu.uz**" kabi raqamli muhitlarda talabalarning individual o'quv yo'nalishini kuzatish, baholash va takomillashtirish tizimi yo'lga qo'yilgan.

Bu jarayonlar natijasida talaba o'qituvchidan mustaqil fikrlash, tahlil qilish va qaror qabul qilish ko'nikmalarini shakllantiradi.

Xulosa qilib aytganda, raqamli texnologiyalar asosida mustaqil ta'limni tashkil etish:

- o'quv jarayonini **interaktiv va ochiq** muhitda olib borish imkonini beradi;
- talabalarni **ijodkorlik, mas'uliyat va tanqidiy fikrlash** ruhida tayyorlaydi;
- ta'lim jarayonida **raqamli madaniyatni shakllantirish**ga xizmat qiladi;
- o'qituvchining rolini **yo'naltiruvchi va tahlil qiluvchi** sifatida o'zgartiradi.

Amalda bu tizim talabalarni zamonaviy raqamli dunyoda mustaqil o'rganish, o'z bilimni yaratish va baholashga o'rgatadi. Shu bois, raqamli texnologiyalarni pedagogik jihatdan asoslab joriy etish – **talabalarning intellektual salohiyatini oshirish va raqobatbardosh mutaxassis sifatida shakllantirishning** ishonchli yo'lidir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Qodirov, Sh. & Abdurahmonova, N. (2022). Raqamli ta'lim texnologiyalarining zamonaviy ta'lim tizimidagi o'rni. – Toshkent: Fan va texnologiya nashriyoti.
2. Karimov, B. (2023). Masofaviy va raqamli ta'limda mustaqil o'qish faoliyatini tashkil etish metodlari. – Toshkent: "O'zbekiston Milliy universiteti" nashriyoti.

3. Rasulova, M. & Tursunova, D. (2021). Pedagogik innovatsiyalar va raqamli ta'lim muhitida o'quvchi faolligini oshirish yo'llari. – Samarqand: SamDU nashriyoti.
4. To'xtayev, A. (2023). Raqamli pedagogika: nazariya va amaliyot. – Toshkent: "Yangi asr avlodi" nashriyoti.
5. Ismoilova, G. (2024). Oliy ta'limda raqamli transformatsiya va mustaqil ta'limning yangi modeli. – Toshkent: "Iqtisodiyot va innovatsiya" jurnali, 2-son.